

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА ГРИГОРІЯ ЛЬВОВИЧА
ВОНДАРЕВСЬКОГО

1920
2003

**ВСЕСВІТНЯ
ІСТОРІЯ
ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН**

**IV МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ЛУГАНСЬК
9-10 КВІТНЯ 2013 Р.**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ІЗ ПРОБЛЕМ СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ ТА МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ ІМЕНІ Г.Л. БОНДАРЄВСЬКОГО
ДИПЛОМАТИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ПРИ МЗС УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ПІВДЕННИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РОСТОВ-НА-ДОНУ, РОСІЯ)
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА РОСІЙСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

СТАТТІ ТА МАТЕРІАЛИ
ІV-ї МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА
Г.Л. БОНДАРЄВСЬКОГО
(1920—2003 РР.)

THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE,
YOUTH AND SPORTS OF UKRAINE
LUHANSK NATIONAL TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY
THE DEPARTMENT OF WORLD HISTORY AND INTERNATIONAL RELATIONS
G.L. BONDAREVSKY SCIENTIFIC – EDUCATIONAL CENTER ON PROBLEMS OF
WORLD INTEGRATION PROCESSES AND INTERNATIONAL CONFLICTS
DIPLOMATIC ACADEMY UNDER THE MFA OF UKRAINE
INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS OF KYIV NATIONAL
TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY
SOUTH FEDERAL UNIVERSITY (ROSTOV-ON-DON, RUSSIA)
INSTITUTE OF ORIENTAL STUDIES RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES

**THE WORLD HISTORY
AND ESSENTIAL PROBLEMS
OF INTERNATIONAL RELATIONS**

ARTICLES AND PROCEEDINGS
IV INTERNATIONAL
SCIENTIFIC – PRACTICAL CONFERENCE
IS DEDICATED IN MEMORY
OF G.L. BONDAREVSKY
(1920—2003)

Luhansk – 2013

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ, МОЛОДЕЖИ И СПОРТА УКРАИНЫ
ЛУГАНСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО

КАФЕДРА ВСЕМИРНОЙ ИСТОРИИ И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
НАУЧНО–УЧЕБНЫЙ ЦЕНТР ПО ПРОБЛЕМАМ МИРОВЫХ ИНТЕГРАЦИОННЫХ
ПРОЦЕССОВ И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
ИМЕНИ Г.Л. БОНДАРЕВСКОГО

ДИПЛОМАТИЧЕСКАЯ АКАДЕМИЯ УКРАИНЫ ПРИ МИД УКРАИНЫ
ИНСТИТУТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ КИЕВСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО
ЮЖНЫЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (РОСТОВ-НА-ДОНУ, РОССИЯ)
ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

**ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ
И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

СТАТЬИ И МАТЕРИАЛЫ
IV-й МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ,
ПОСВЯЩЕННОЙ ПАМЯТИ ПРОФЕССОРА
Г.Л. БОНДАРЕВСКОГО
(1920—2003 ГГ.)

Луганск – 2013

УДК 94 (100): 327
ББК 63.3 (0) — 6
В 85

Всесвітня історія та актуальні проблеми міжнародних відносин: стат. та матеріали IV Міжнар. наук.-прак. конф., присвяченої пам'яті професора Г.Л. Бондаревського (9–10 квіт. 2013 р., м. Луганськ)/Під ред. М.С. Бурьяна. — Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2013. — 432 с.

ISBN 978-966-492-325-2

УДК 94 (100): 327
ББК 63.3 (0) — 6

Головний редактор — Бурьян М.С., доктор історичних наук, професор
Заступник головного редактора — Савенков В.В., кандидат історичних наук, доцент,
Грицьких І.В. кандидат історичних наук, доцент.
Відповідальний секретар — Ширяєв М.В., кандидат історичних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Бондаревська Л.Г., кандидат історичних наук, професор (м. Москва)
Шаумян Т.Л., кандидат історичних наук, керівник Центру індійських досліджень Інституту сходознавства РАН (м. Москва)
Качараба С.П., доктор історичних наук, професор (м. Львів)
Коппель О.А., доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Відповідальність за надану інформацію несуть автори публікацій

На обложке книги изображен Г.Л. Бондаревский в форме офицера Советской армии, Ташкент 1946.

На обкладинці зображений Г.Л. Бондаревський у формі офіцера Радянської армії, Ташкент 1946.

G. L. Bondarevsky is pictured on the book cover in the form of officer of the Soviet army, Tashkent 1946.

ISBN 978-966-492-325-2

© Бурьян М.С., Ширяєв М.В., 2013
© ТОВ «Віртуальна реальність», 2013

ЗМІСТ

Історія Стародавнього світу та Середніх віків

- Андрусяк Я.Я. (м. Ужгород)** Юридичне оформлення станової монархії в Чеському королівстві за правління Владислава II Ягеллона (1495 – 1500 рр.) (укр.) 20
- Грищук О.М. (м. Донецьк)** Про актуальність вивчення поховального культу скотарських племен фіналу середньої бронзи Дніпро-Донського регіону в контексті всесвітньої історії (укр.) 24
- Ковальчук М.В. (м. Київ)** Озброєння яничарського корпусу (укр.) 28
- Кошовий С.А. (м. Київ)** Реформатори періоду Чжаньго (укр.) 32
- Хафез А.Г. (м. Александрія, Єгипет)** Соціальний вплив Риму на Іспанію: історичне дослідження (англ.) 36

Історія Нового та Новітнього часу

- Баранов А.В. (м. Краснодар, Росія)** Сепаратистський рух у Каталонії 1990-2000-х рр.: основні етапи історичного розвитку (рос.) 43
- Брайлян Є.С. (м. Київ)** Центральне колоніальне управління британськими колоніями в Карибському басейні за часів Старої Представницької Системи (XVII – перша половина XIX ст.) (укр.) 48
- Велікая Н.М. (м. Армавір, Росія)** Про рабовласницький уклад на Північно-Західному Кавказі у першій половині XIX ст. (рос.) 52
- Волков Т.О. (м. Київ)** Процес мирного врегулювання «ольстерської проблеми» та Консервативна партія Великої Британії (1988-1996) (укр.) 56
- Горб Є.С. (м. Донецьк)** Політика німецького уряду відносно Західної Польщі у листопаді-грудні 1918 р. (рос.) 61
- Дорофєєв Д.В. (м. Сімферополь)** Зовнішньополітичні погляди федералістів у США (1787-1788 рр.) (рос.) 65
- Іванов В.О. (м. Київ)** Роль кайзерівської Німеччини у підготовці та розв'язанні російсько-японської війни 1904 – 1905 рр. (укр.) 69
- Кіпцар І.А. (м. Краматорськ)** Становлення реформаторської діяльності Ден Сяопіна (рос.) 74
- Кондратенко О.В. (м. Краматорськ)** Національна ідея на озброєнні німецьких нацистів в період Веймарської республіки (укр.) 79
- Кудрявцева А.В. (м. Ніжин)** Культурно-просвітницька діяльність Спілки Сільської Молоді в II Речі Посполитій 1918-1939 рр. (укр.) 84
- Курзенков М.С. (м. Донецьк)** Еволюція відносин Росії та Німеччини у зовнішній політиці 1871-1875 рр. (рос.) 89
- Куцик М.М. (м. Ужгород)** Взаємовідносини між країнами Вишеградської групи: 20 років разом (укр.) 94
- Ладига О.І. (м. Луганськ)** Оцінка сучасних підходів до проблеми розширення військових контингентів союзників Німеччини на Східному фронті у літньо-осінній період 1942 р. (укр.) 98

Лук'янов О.П. (м. Луганськ) Проблема застосування антикорупційних правових актів в західноукраїнських землях під владою ЗУНР та Польщі у 1919 – 1921 рр. (укр.)	107
Луценко С.М. (м. Харків) Діяльність Німецького колоніального товариства (рос.)	112
Мальшина К.В. (м. Київ) Ідея федерації у програмах словенських політичних партій у першій половині 1920-х рр. (укр.).....	117
Нікітін І.М. (м. Могилев, Білорусь) Основні тенденції макроекономічного розвитку Косово у 1999 - 2007 рр. (рос.)	122
Осарумен Ізевбокун (м. Бенін, Нігерія) Гуманітаризм, СНІД та роль уряду: оцінка досвіду Нігерійської громадянської війни (англ.).....	127
Пірмагомедов З.К. (м. Махачкала, Росія) Доля радянського єврейства в роки Великої Вітчизняної Війни (рос.).....	132
Ціватий В.Г. (м. Київ) Суспільно-політична думка в Західній Європі Раннього Нового часу (XVI-XVIII ст.): політико-дипломатичний аспект (укр.)	134
Черненко В.М. (м. Ніжин, Україна) Діяльність польської молодіжної організації «Філареція» на території Центральної та Східної України на початку ХХ ст. (укр.)	140
Черняєв В.С. (м. Київ) Військово-морська політика президента США В. Тафта (укр.)	145
Шахін Ю.В. (м. Одеса) Футбол та націоналізм у Хорватії: 1950 рік (рос.).....	149

Історія та актуальні проблеми міжнародних відносин

Альфаєз М. (Йорданія) Йорданська дипломатія у вирішенні конфлікту на Близькому Сході (англ.)	155
Беляєв М.П. (м. Шатура, Росія) Місія брандендурзького дипломата Дона в Парижі у 1646 р. (рос.)	159
Беляєва А.О. (м. Запоріжжя) Пан'європейський рух у 1920 – 1930-ті рр.: спроба періодизації (укр.).....	164
Бураков Ю.В. (м. Львів) Конголезька криза в історії міжнародних відносин (укр.)	168
Бурьян М.С. (м. Луганськ) Місце України у постколоніальній системі координат (рос.)	173
Волкова Є.С. (м. Луганськ) Співробітництво руху Мустафи Кемалю та Радянської Росії та міжнародні відносини на початку 20-х років ХХ століття (укр.)	178
Гальчак Б.М. (м. Зелена Гура, Польща) Польський міф про «східні кресі» (укр.).....	183
Гарькавченко К.Г. (м. Луганськ) Територіально-політичний поділ світу у ХХІ столітті: боротьба за Арктику (укр.).....	188
Гоков О.О. (м. Харків) Російсько-іранське розмежування 1881-1886 рр.: до постановки проблеми (рос.).....	193

Грицьких Д.В. (м. Луганськ) Китайське питання в обговоренні британського парламенту (квітень – травень 1840 р.) (укр.).....	198
Грицьких І.В. (м. Луганськ) Проблема деколонізації Пуерто-Ріко (друга половина ХХ – на початку ХХІ століття) (укр.)	203
Грішечкін Д.Г. (м. Ростов-на-Дону, Росія) Використання екстенсивного методу у розвитку Єврорегіону «Донбас» (рос.).....	208
Гребенюк В.С. (м. Луганськ) Початок англо-французького колоніального протистояння та боротьба правлячих кіл Лондона у формуванні зовнішньополітичного курсу, 1755-1756 (рос.).....	214
Дем'янчук А.М. (м. Луганськ) Реформування ООН в планах країн-членів і в стратегії К. Аннана, 1997 – 2005 рр. (укр.).....	220
Єльчев О.О. (м. Луганськ) Енергетичний фактор у зовнішній політиці Росії щодо Центральної Азії у 1991 - 2010 роках (рос.)	224
Іванченко О.Г. (м. Київ) Проголошення Незалежної Держави Хорватія як результат діяльності усташів (укр.)	229
Ілюк Т.В. (м. Київ) Становлення та розвиток українсько-грецького співробітництва в галузі освіти: підсумки двадцятиріччя (1991-2011 рр.) (укр.).....	233
Ковальчик Р.В. (м. Лодзь, Польща) Україна в протистоянні Франції і Росії за Європу – конфронтація Сходу і Заходу у війні 1812 року (рос.).....	238
Кулава М.Я. (м. Київ) «Велика Румунія» - фактор «зовнішньополітичних суперечок» в Європі (укр.)	243
Кульчицька О.В. (м. Миколаїв) Д.З.Мануїльський: штрихи до портрета особистості (укр.)	247
Купар Д.М. (м. Ужгород) Особливості формування зовнішньополітичних відносин між Словацькою Республікою та Російською Федерацією в 2006 – 2012 рр. (укр.)	253
Лоссовський І.Є. (м. Київ) Актуальний „зріз” та короткострокові пріоритети двосторонніх відносин України з провідними країнами Європи (укр.).....	257
Лукач І.Б. (м. Київ) Меморандум Олні (1895 р.): нове прочитання доктрини Монро (укр.)	262
Лухтан А.І. (м. Київ) Міжнародне військове співробітництво України: правовий аспект (укр.)	267
Маркова М.О. (м. Луганськ) В. Черчіль та розвиток ідеї «Сполучених Штатів Європи» у 1943 році (рос.).....	272
Метленко К.О. (м. Курськ, Росія) Українсько-німецьке співробітництво у 1991-1997 рр. у контексті європейського вибору України (рос.).....	277
Мігалчан В.І. (м. Київ) Україна – Республіка Молдова: перспектива та необхідність двосторонньої взаємодії (укр.)	282
Мурза К.Г. (м. Донецьк) Кіпрська проблема: причини та можливі шляхи врегулювання (укр.).....	287

Набока О.В. (м. Луганськ) Експедиція коменданта Джеймса Глінна в Японію (1849) та початок американської експансії в Тихому океані (укр.)	292
Новоскольцев Г.Б. (м. Харків) Глобалізація і сучасний міжнародний тероризм: сутність і причини (укр.).....	297
Новоскольцева Л.О. (м. Луганськ) Глобалізація і різноманіття сучасного світу: національний чинник (укр.)	303
Панченко Г.Ю. (м. Луганськ) Співпраця чи протистояння двох імперіалістичних держав: США та Німеччина в 30-ті рр. ХХ ст. (укр.) ..	310
Прищепя К.Г. (м. Луганськ) Дипломатична діяльність О. М. Горчакова у Франкфурті-на-Майні, 1850-1854 рр. (рос.)	317
Пронь Д.С. (м. Миколаїв) Американський фактор у територіально-прикордонних суперечках між СРСР/Росією та Японією: післявоєнний період (укр.).....	321
Пронь С.В. (м. Миколаїв) Китай у сучасному світі: регіональні та глобальні дії, амбіції, виклики (можливі уроки і висновки для України) (укр.)	325
Рибалка В.Г., Мельник Т.Г. (м. Харків, м. Петровське Луганської обл.) Парадигмальні зміни образу воїна-інтернаціоналіста від часів холодної війни до сучасності (укр.).....	330
Рубель К.В. (м. Київ) Зміни зовнішньополітичного курсу Республіки Колумбія та їх наслідки для регіональної безпеки у Південній Америці (укр.)	338
Русаков К.А. (м. Луганськ) Австрійська дипломатія та початок Грецького повстання, 1821 - 1822 рр. (рос.)	342
Салтан О.М. (м. Харків) Особливості діяльності промислових підприємств, державних органів влади та радянських учених-ядерників в процесі створення стратегічних ядерних озброєнь, в період «холодної війни» (укр.)	347
Сєднєв С.С. (м. Луганськ) Початок формування «доктрини оборони Британської Індії» (рос.)	352
Степура А.В. (м. Суми) Зовнішня політика президента США Вудро Вільсона, 1913-1921 рр.: висвітлення питання у вітчизняній історіографії (укр.).....	355
Ткачук П.П. (м. Львів) Вплив ядерної зброї на становлення системи повоєнних міжнародних відносин (англ.).....	359
Троян С.С. (м. Київ) Специфіка інтеграційних процесів на пострадянському просторі у форматі українсько-російського діалогу (укр.).....	363
Харьковський Р.Г. (м. Луганськ) Міжнародне суперництво у Центральній та Східній Африці на початку 90-х рр. ХХ ст. (рос.).....	373
Щербатюк Д.В. (м. Луганськ) Діалог у форматі Україна-ШОС: стан та перспективи (рос.).....	378

Новоскольцева Л.О. (м. Луганськ)

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І РІЗНОМАНІТТЯ СУЧАСНОГО СВІТУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ЧИННИК

Досягнення Україною незалежності й подальша розбудова її державності висуває нові вимоги до проблем адаптації та інтеграції нашої молоді держави у сучасному світі. Вхідження України у світовий простір позначається відчутними зрушеннями в усіх сферах її життя — політичній, соціально-економічній тощо. Україна намагається стати на шлях соціального прогресу, стабільності, реалізувати ідею забезпечення пріоритету прав і безпечної життєдіяльності людини. Здійснює спроби чіткіше визначити своє місце та роль у геополітичному та геоekonomічному просторі. Відстежуються основні тенденції розвитку українського суспільства в сучасній цивілізації, осмислюються конкретні цілі й завдання з урахуванням наявних фінансових і матеріальних ресурсів держави, осмислюються оптимальні шляхи їх досягнення. Суспільство все більше усвідомлює, що відсутність громадського консенсусу з політичних, економічних, соціальних питань — одна з головних причин не тільки кризи в Україні, але й системної кризи пострадянських суспільств.

Національна стратегія розвитку України має формуватися й прийматися з урахуванням впливу чинників силової глобалізації і глобальної інтеграції, які здійснюватимуть вирішальний вплив на процеси національного і регіонального розвитку. Пріоритет неодмінно має надаватися внутрішньому розвитку, внутрішній інтеграції економіки і суспільства, інтровертивному характеру політики заради облаштуваності України в нових історичних умовах. Внутрішня стратегія і політика України повинна бути глобально-орієнтованою — конкурентоспроможною і ефективною з точки зору протидії новим руйнівним впливам глобалізації і прагматичною з точки зору використання нових можливостей і переваг, які приносить глобалізація. Єдиним критерієм ефективності стратегії є рівень міжнародної конкурентоспроможності країни і досягнутий нею рівень людського розвитку.

«Сподівання української нації, які протягом віків живилися ідеєю державної самостійності, здійснилися наприкінці ХХ століття. Україна здобула незалежність мирним демократичним шляхом, поклавши шляхом її становлення повернення до європейських цінностей» (10, с. 3). В Україні наявні передумови до подолання кризових явищ і поліпшення політичної, соціально-економічної ситуації в короткостроковій перспективі. За умов орієнтації на демократичні цінності розвиваються процеси формування громадянського суспільства та механізму соціального партнерства, формуються інтегральні національні цілі, які визначатимуть стратегічні етапи розвитку держави — поліпшення життя народу України, підвищення три-

валості життя населення, конкурентоспроможності України в глобальній системі, зміцнення засад демократії.

Відбуваються зміни світових цивілізаційних процесів в умовах глобальних перетворень у галузі економіки, політики, виробництва, торгівлі, фінансів, інформації, комунікації. Така ситуація в науковому та політичному обігові отримала назву глобалізація (8, с. 14).

Науковцями глобалізація визначається як *універсальний процес* чи низка процесів, які породжують розмаїття зв'язків та взаємовідносин, що трансцендують держави і суспільства, котрі складають сучасну світову систему (9, с. 124). Вона пов'язана з різким зростанням інтенсивності й глибини економічної, екологічної та суспільної взаємозалежності: інтенсивності, бо йдеться про дедалі більшу кількість, діапазон і масштаб трансакцій, що долають кордони; глибини, міри, якою ця взаємозалежність впливає на способи внутрішньої організації суспільств і сама зазнає їхнього впливу. Ідея глобалізації полягає в дедалі більшому розриві між уявленням про суверенну державу, яка сама визначає власне майбутнє, та сучасною глобальною економікою й складністю світового суспільства. Ідея глобалізації набула розвитку у трьох вимірах:

- збільшення могутності фінансових ринків і подальша інтенсифікація торгівлі змушує окремі держави здійснювати макроекономічну політику та формувати дедалі ближчі між собою проринкові політики, які мають бути схвалені фінансовими ринками;

- матеріальна інфраструктура світової економічної взаємодії, насамперед нові інформаційні технології, системи комунікацій і транспорту, сприяють всесвітньому поширенню цінностей, знань та ідей, сприяють до міждержавної самоорганізації інститутів громадянського суспільства, які можуть бути відносно незалежними як від державних органів, так і від приватних економічних агентів;

- щоб в інституційному плані не опинитися на узбіччі соціального прогресу, держави змушені дедалі більшою мірою дотримуватися широкого розмаїття правил, законів і норм, встановлених і закріплених у відповідних документах міжнародною спільнотою, імплементуючи їх у власному політико-правовому полі (4, с. 27). Сучасна міжнародна правова система все більше й більше впливає на правові системи окремих держав, сприяє їх нівелюванню, призводить до стирання меж між муніципальним, міжнародним і транснаціональним правом. Вітчизняні науковці визначають чотири основних підходи до визначення цієї дефініції:

1. Тлумачення глобалізації як процесу зміцнення зв'язків між найвіддаленішими частинами світу.

2. Процес поширення по всій планеті єдиних, спільних для усього людства технологій, культури, ідей, ціннісних орієнтацій, способу життя, поведінки.

3. Виникнення спільних для світового співробітництва проблем (економічних, політичних, військових, екологічних).

4. Процес зростання загальнолюдських інтересів у всіх сферах людського буття, спричинених поглибленням взаємозв'язків і взаємозалежностей країн і народів (4, 19). Становлення глобалістики як особливої галузі наукового пізнання припадає на кінець 60-х — початок 70-х років. Абсолютно реальною стала альтернатива: або людство знайде шляхи раціонального розв'язання глобальних проблем, або загине. Саме в зазначений період створювалися математичні, економічні і соціодинамічні моделі розвитку людського суспільства, що містили висновки про необхідність припинення або обмеження економічного росту і науково-технічного прогресу з метою збереження природного середовища та економії сировинних ресурсів.

Глобалістичні дослідження головним чином розгортаються у двох площинах:

- перспективи розвитку людської цивілізації в цілому і окремих регіональних цивілізацій;
- перспективи входження окремих країн до так званих «західної» або «східної» цивілізації, або ж до світової цивілізації як співдружності держав і народів.

У теорію глобалістики і міжнародної безпеки значний внесок зробили видатні вчені світу після Другої світової війни. Відповідні розробки містяться у працях Н.Бора, Ф.Жоліо-Кюрі, в «Маніфесті Рассела — Ейнштейна» (1955), виступах і публікаціях лідерів країн *делійської шістки* (Аргентини, Греції, Індії, Мексики, Танзанії і Швеції), матеріалах *незалежної комісії*, яку очолював Улаф Пальме (1980-1989), а також *Римського клубу* — міжнародної неурядової організації, яка була заснованої 1969 року.

Важливе значення в науковому пізнанні глобалістики мають доповіді вчених — членів Римського клубу: *Людство біля поворотного пункту* М.Месаровича (США) та Е.Пестеля (Німеччина), групи американських вчених на чолі з Дж. Барні, роботи першого президента *Римського клубу* А.Печеї. Саме роботи Дж. Форрестера та А.Печеї поклали початок глобальному моделюванню майбутнього — надзвичайно важливого та перспективного напрямку соціального пізнання і практики. Дослідження таких вчених, як Ласло *Цілі для людства* (США), Я. Тінбергена *Перегляд світового порядку* (Нідерланди), Д.Габора (Великобританія), М.Малиця (Румунія), О.Джарині (Італія), Б.Гаврилишина (Швейцарія), А.Сахарова (Росія) збагатили світову глобалістику. Заслугою Дж. Форрестера і ряду авторів доповідей *Римського клубу* є, наприклад, постановка глобальних проблем як особливих і невідкладних.

Стосовно української дійсності, наріжним каменем у становленні теорії глобалістики стали праці академіка В.Вернадського, який зазначав, що людина у сучасному світі може і повинна діяти та мислити не тільки в аспекті конкретної особи, сім'ї, людських спілок та держав, а й у планетарному масштабі. Висунута В.Вернадським *наукова концепція трансформації біосфери в ноосферу* фактично являє собою схему ієрархії філософсько-політичних, природничо-наукових і техніко-економічних аспектів глобальних

проблем. Вчення В.Вернадського про ноосферу дає підстави вважати його *предтечею теорії глобалістики*.

Проблема глобалістики довгий час залишалася поза межами теоретичних пошуків вітчизняних вчених. Лише протягом останніх років з'явилися публікації з цієї проблематики. Її висвітлення, щоправда, знайшло відображення у працях Івана Лисяка-Рудницького, опублікованих у двотомнику *Історичні есе* (1994), Степана Рудницького *Україна з становища політичної географії* (Мюнхен). Праці відомих вітчизняних вчених В.Андрущенка, В.Бар'яхтара, О.Білоруса, В.Вергуна, М.Голубця, В.Геєця, В.Горбуліна, Л.Губерського, Я.Дашкевича, С.Дорогунцова, М.Долішнього, М.Дністрянського, В.Крисаченка, В.Кременя, М.Кірсенка, Б.Коневої, М.Кулініча, В.Кухара, Ф.Липи, М.Михальченка, В.Мороза, С.Пирожкова, Ф.Рудича, К.Ситника, О.Тимченка, В.Ільченка, В.Манжоли, В.Шевчука та інших дослідників засвідчують, що глобалістика стала безпосереднім предметом вітчизняної науки і осмислення її досліджується на високому рівні.

Наслідки глобалізації суттєво впливають на історичну долю народів усіх континентів. Пошук адекватної моделі розвитку кожної держави, у тому числі й України, вимагає системного підходу до вміння глобально мислити. Глобалізація, на думку багатьох вчених, є новою фазою розвитку світогосподарських зв'язків, що ведуть до переходу від світової економіки держав до глобальної економіки. Перша розглядається ними як об'єднання взаємопов'язаних суверенних національних економік внаслідок їх інтеграції та інтернаціоналізації. Друга вважається вищою формою економічної діяльності у планетарному просторі (7, с. 26).

Історія політичної глобалізації тісно пов'язана зі створенням перших міжнародних установ. Політична інтеграція капіталістичних держав сприяла поглибленню довгострокових світових відносин. Стрімке прискорення глобальних процесів стало результатом інтенсифікації низки економічних, політичних і технологічних факторів. Слід особливо відзначити, по-перше, засилля транснаціональних компаній у світовому господарстві; по-друге, формування ринкової економіки на постсоціалістичному просторі; по-третє, підвищення ролі інформаційних, комунікаційних і комп'ютерних технологій та їх значення в економічній глобалізації світу (2, с. 3).

Розбудова Української держави потребує постановки питання щодо стратегії її геополітичного курсу, розвитку громадянського суспільства, організації самого державного життя, де суттєве значення має адаптація України до новітнього досвіду європейського державотворення, проведення зовнішньополітичного курсу, який має цілком відповідати ідеї створення сильної демократичної європейської країни з власною національною зовнішньою політикою. Завдання розробки й провадження ефективної національної стратегії визначення геополітичних пріоритетів і життєво важливих національних інтересів, стимуляції усвідомлення політичною елітою ролі й місця України в глобальному геополітичному просторі стають нині

ключовими імперативами, визначальними чинниками її політичного майбутнього.

Україна усвідомлює себе в політичному контексті й контексті розвитку учасником процесу світової цивілізації. Однак треба усвідомлювати також і те, як світова спільнота сприймає Україну і яким бачить її місце у сучасному світі. Визначення геополітичних інтересів України потребує врахування складної системи інтересів різних країн, розкладу сил економічних, політичних, військових і духовних у кожному регіоні світу. Це стосується й найближчих сусідів України і усіх інших країн, які прагнуть знайти власні інтереси в Україні, або являють для неї особливий інтерес.

Україна намагається демонструвати стабільну політику. Основні засади зовнішньої політики нашої держави були закладені ще Декларацією про державний суверенітет України (16 липня 1990 року), в якій визначено демократичний і миролюбивий зовнішньополітичний курс. Для обґрунтування власної лінії держави на міжнародній арені Верховна Рада України схвалила 2 липня 1993 року *Основні напрями зовнішньої політики України*. Цей документ визначив національні інтереси України і завдання її зовнішньої політики, засади, на яких повинна реалізовуватися зовнішньополітична діяльність. Пріоритетними сферами зовнішньополітичної діяльності визначено розширення участі в європейському регіональному співробітництві, а також в межах СНД; активна участь у діяльності ООН; дієва співпраця з державами Європейської співдружності та НАТО (5, с.38).

Одним з головних напрямів зовнішньополітичної активності України є регіональне співробітництво, співпраця з країнами найближчого оточення: встановлення рівноправних, дружніх відносин зі своїми безпосередніми сусідами на основі визнання територіальної цілісності один одного, непорушності існуючих кордонів, створення відповідної договірно-правової бази. Європейська інтеграція України передбачає налагодження добрих відносин з сусідніми європейськими державами. Країни Центрально-Східної Європи зацікавлені в розвитку взаємовідносин та всебічній підтримці України, оскільки підтримка демократичного розвитку в Україні є важливим чинником їх власної безпеки.

В зовнішню політику України вносяться певні корективи відповідно до міжнародних реалій, однак Україна намагається здійснювати послідовний і прогнозований стратегічний курс, що характеризує її як надійного та стабільного партнера на світовій арені. Неостратегію України визначають три головні вектори зовнішньополітичних взаємодій, які зумовлюють історичну конфігурацію пріоритетів країни. Це Європейський, Євразійський та Південно-Східний напрямки, навколо яких складаються відповідні парадигми зовнішньополітичного мислення. Вони мають глибокі історичні корені й зумовлені низкою геополітичних чинників, що свідчить про їхню об'єктивність та важливість для існування держави.

Отримуючи можливість жити власним життям, Україна повинна була визначатись у таких напрямках: як і з ким укласти угоди і налагоджува-

ти союзні відносини. Здобувши незалежність, Україна знову стоїть перед завданням визначення себе в тих напрямках. У громадській думці йде боротьба між прихильниками західного й північно-східного напрямів. Визначення національного інтересу України у цьому питанні є стратегічним вибором, і сформовані рішення сьогодення позначаються на долі держави на десятиліття вперед. Геополітична ситуація України вимагає створення збалансованої системи відносин за всіма векторами.

Проведені дослідження ученими містять усвідомлення невідворотності змін, що відбуваються в світі і створюють загрозу руйнування всесвіту, звертають увагу на необхідність зосередити зусилля міжнародної громадськості на відвертання цієї загрози. Підвищення значення глобальних проблем зумовлює зростання взаємозалежності учасників світового співтовариства, робить усе людство в умовах суперечливої структури відносин між різними країнами, регіонами, партіями, суспільними рухами активно діючим об'єктом історичного руху. Будь-який соціальний прогрес можливий лише за умови вирішення світових глобальних проблем, відвернення їх загрози яка накочується на людство черговою хвилею (12, с. 67).

Майбутнє людства залежить від того, в якій формі і яким чином будуть вирішені основні протиріччя історичної епохи. Сучасна ситуація потребує знання основних тенденцій світового соціального розвитку, і насамперед тих, які спричинили й поглиблюють кризу світової цивілізації. Осмислення сьогодення і майбутнього розвитку суспільства є врахування загальнолюдських інтересів, подолання військового протистояння, формування цілісної взаємопов'язаної світової співдружності, гуманізація і екологізація сучасної цивілізації. Політика, яка дає змогу фіксувати особливості розвитку сучасної цивілізації активно впливає на цей процес. У вирішенні глобальних проблем сучасної цивілізації Україна має зайняти вагомe місце.

В складному і суперечливому сучасному світі інтенсивне наростання проблем у сфері глобальної політики в третьому тисячолітті підвело цивілізації до критичної межі. Історичний процес набув характеру відносної непередбачуваності. Складність ситуації у сучасному світі породжується загостренням світових соціально-політичних проблем, які пов'язані між собою і впливають на усі сфери життя суспільства. Відмова від використання сили, застосування ефективних гарантій економічної та екологічної безпеки, реалізація на практиці таких понять як: суверенітет, незалежність, рівні права, соціальний захист — це ті аспекти, які досліджуються політологами, соціологами, футурологами та іншими фахівцями. Всі країни світу, без виключення, пов'язані тією чи іншою мірою з різними аспектами існування суспільства. Україна також бере активну участь у цьому процесі (1, с. 11).

Для подолання негативів глобалістики з урахуванням світового теоретичного і практичного досвіду, власних умов і особливостей потрібний «рух назустріч», як західних ліберальних демократій, так і країн, які прагнуть позбутися бідності, тоталітаризму, економічної і політичної нестабільності. До-

волі часто за розмовами про демократію, про вільний ринок фінансів, ресурсів, робочої сили, криється жорстка політика захисту національних інтересів найбільш економічно розвинених держав. Ліберальні теорії глобально-відкритого суспільства все частіше обґрунтовують економічний і політичний експансіонізм і гегемонізм, з вимогою відкриття кордонів країн другого і третього рівнів розвитку для безпосереднього втручання у внутрішні справи цих країн політичними, економічними та й військовими засобами.

Глобалізація світу несе і позитивні і негативні наслідки. Добре коли усі нації відчувають себе частиною людства, включені до глобальних інформаційних структур, до світової економіки і політики, але глобалізація веде до диктату наддержав, транснаціональних корпорацій, масових культур країн наддержав, звужує автономію національних держав.

Найвищою метою народ України проголосив побудову власної, справедливої у соціальному відношенні і економічно розвиненої держави, досягнення справжнього політико-економічного суверенітету на шляхах ефективної праці і повного забезпечення прав кожного громадянина. Досягнення Україною цілковитого суверенітету та ефективної державності на основі демократії як передумови і гарантії розвитку висуває щораз нові вимоги щодо адаптації та інтеграції нашої держави в сучасному глобалізованому світі. Нова держава прагне до реального народовладдя, справедливості і добробуту для всіх громадян. Для цього необхідно побудувати нове українське суспільство — солідарне суспільство духовності, знань, культури і добробуту, розбудовуючи соціальну державу і соціально-орієнтовану економіку, яка базуватиметься на економічній демократії і конкурентоспроможності, вирішуватиме проблеми нової якості розвитку і принципово нової національної стратегії розвитку.

Література:

Арсеєнко А. Глобалізація чи поляризація: що чекає світ?//Урядовий кур'єр. — 2000. — 22 квітня; **2. Бжезінський З.** Вибір: світове панування чи світове лідерство//Збігнев Бжезінський; пер. З англ. А.Іщенка. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 203 с.; **3. Білорус О.** Кому загрожують зарубіжні стратегії трансформації//Віче. — 1999. — № 3. — С.14; **4. Білорус О.Г., Д.Г. Лук'яненко та ін.** Глобальні трансформації і стратегії розвитку. Колективна монографія. — К., 2001. — С.27; **5. Боротьба з міжнародним тероризмом: Нормативна база**//Упоряд. В.А. Ліпкан. — К.: КНТ, 2007. — 248 с.; **6. Гавриш С.** Усвідомити себе у політичному просторі//Голос України. — 2000. — 4 липня.; **7. Михальченко М.І.** Соціально-політична трансформація України. — К., 1998. — С. 26; **8. Кузнецов В.** Что такое глобализация?//Международная экономика и международные отношения. — 1998. — № 3. — С. 14; **9. Політологічний енциклопедичний словник**//Упорядник В.П. Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. — К., 2006. — С. 324; **10. Програма Україна — 2010.** — К., 2000. — С. 3; **11. Новоскольцев Г.** Проблема міжнародного тероризму в сучасному політичному процесі//Історико-політичні проблеми сучасного світу. Збірник наукових статей. Том 21-22. — Чернівці: Рута, 2010. — С. 103-107; **12. Тоффлер Э.** Третья волна. — М., 1999. — С. 67.

Наукове видання

**ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ
ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Відповідальний за випуск: Ширяєв М. В.
Коректор: Савенков В.В., Скиба А.Ю., Зуєва А.О.
Комп'ютерний макет: Скиба А.Ю., Мельник М.С.
Дизайн: Закорецький А.В., Скиба А.Ю.

Підписано до друку 28.03.2013.
Формат 60x84/16. Папір офсет.
Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 25,11.
Наклад прим. Зам. №. 427.

Видавець і виготівник
ТОВ «Віртуальна реальність»
91011, м. Луганськ, вул. Челюскінців, 6/15.
Тел.: (0642) 718-140, 718-141.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої
справи ДК №1415 від 03.07.2003 р.